

de navne, der nævnes i markbogen. Materialet og fremgangsmåden turde være velkendt ikke mindst for lokalhistorikere. Kap. 2 er en nyttig godt 40 sider lang oversigt og behandling i håndbogsform af de forekommende stednavne for færdselsårer, og i kap. 4 diskuteres de desværre meget ringe muligheder for at indkredse de enkelte navnes datering nærmere. Herefter gives en samlet behandling af stednavnenes udsagnskraft vedrørende vejes opgivelse og forfald. Netop på dette område synes der at være lovende muligheder, og Bent Jørgensen tager afslutningsvis en diskussion op omkring vejnettets stabilitet.

Der er næppe tvivl om, at denne første samlede fremstilling af samfærdselshistorien belyst ud fra stednavne ikke mindst i kraft af dens delvise håndbogskaraktter vil blive benyttet flittigt ved kommende topografiske og bebyggelseshistoriske studier. Det må dog understreges, at stednavnene først og fremmest er anvendelige til at påvise et (tilfældigt?) udvalg af ændringer i samfærdslen, medens de ikke bidrager meget til studiet af de samlede færdselsforbindelser i et givet område. Som værktøj til supplerende oplysninger om samfærdslen før 1700 tallets slutning vil stednavnematerialet imidlertid gøre god fyldest.

Rapporten om »Stednavne og administrationshistorie« er som nævnt opbygget på lignende vis. Kapitlerne 1-5 omhandler de enkelte navne og navnetypers sproglige indhold og dettes udsagnskraft for administrationshistorien. Specielt skal her fremhæves en interessant diskussion omkring den gejstlige og verdslige inddelings ælde, hvorunder det konkluderes, at også navnestoffet bekræfter den nyere historieforskningens hypotese, at sogneinddelingen ikke er ældre end tidlig middelalder, og at den står i sammenhæng med tiendens indførelse også påpegningen af bolnavnenes samtidige opkomst i sen vikingetid/tidlig middelalder og lige så bratte forsvinden i senmiddelalderen rummer interessante perspektiver for landsbyforskningen. I de følgende to kapitler (6 og 7) forsøges det i to udvalgte områder at udnytte stednavnematerialet til at fastlægge tidligere administrationsområdegrænser – desværre med begrænset udbytte. Specielt virker kap. 7, der er formet som en revision af lokalhistorikeren Aage Sørensens arbejder om nedlagte kirker og kapeller i Ommer Syssel, temmelig perspektivløst. Skønt stednavnene, som understreget flere gange i værket, spiller en afgørende rolle for hele afgrænsningssystemet er det dog som hovedregel kun muligt at bygge herpå, hvor der foreligger de velkendte og ofte benyttede skellorretninger.

Hvad administrationshistorien angår må det derfor erkendes, at stednavneforskningens største bidrag ikke vil falde på det bebyggelseshistoriske og topografiske plan, men derimod i diskussionen omkring vore administrative inddelingers ælde, opståen og udvikling. Netop på dette felt vil Bent Jørgensens samlede fremstilling forhåbentlig kunne danne grundlag for yderligere dybdeborende specialundersøgelser. Det synes i hvert fald stadig muligt at bidrage med nye godt underbyggede argumenter i den standende diskussion om administrationssystemernes opståen, og dermed om det middelalderlige danske samfunds oprindelse.

Erland Porsmose

J. Le Goff & P. Nora, Att skriva historia. Nya infallsvinklar och objekt. Urval och inledning av Birgitta Odén. Stockholm. Pan/Nordstedt 1978. 288 s.

Det er »strukturene« (de gennemgående forbindelser), »tidsdimensionerne« (de gennemgående uforandrede forhold i rummet) og totaliteten i kulturmiljøerne, der i væsentligt omfang konstituerer annalesskolens forskningsorientering. Denne orientering er ledsaget af et kraftfuldt nybrud indenfor alle sider af historikernes arbejdsfelt. I indledningen til udvalgte af artikler fra »Faire de l'histoire« I-III (Paris 1974) giver Birgitta Odén en

oversigt over annaleskolens opkomst og udvikling, som er værd at skitsere her. Det intellektuelle klima forud for »Annales d'histoire économique et sociale« (1929) var præget af den traditionelle universitetsforskning i 1800- og begyndelsen af 1900-tallet. Kritikken kom fra filosofisk og sociologisk side (Henri Berr, Karl Lamprecht, Karl Marx og Max Weber). Det væsentligt nye i forhold til de traditionelle videnskabelige normer var orienteringen mod syntesen (teoretiseringen over udviklingsprocesserne) og orienteringen mod kulturhistorien, hvor økonomiske og sociale forhold blev anskuet som bærende elementer i den historiske proces. Til forskel fra en hændelses- og institutions-orienteret historievidenskab havde de øvrige sociale videnskaber (uden at man kan tale om en egentlig specialisering) i 1700- og 1800-tallet været rettet mod syntese og forandringsproces.

Omkring Henri Berr samledes en gruppe videnskabsmænd i et tværvidenskabeligt forskningsmiljø. Lucien Febvre og Marc Bloch tilhørte denne kreds. Også kulturgeografen Vidal de la Blach, økonomen François Simiand og politologen André Siegfried tilhørte denne kreds. Lucien Febvre og Marc Bloch er klart inspireret af dette forskningsmiljø. Først og fremmest slår kravet om en »total historie« igennem i deres forskning – en historie, som behandler alle menneskelige aktiviteter og deres indbyrdes relationer. Dertil orienteringen mod økonomiske og sociale problemer (det økologiske miljø, mentaliteterne). Men det er de tids-rumlige strukturer i det historiske, der er det centrale forskningsfelt, og det er disse strukturer, der teoretisk optræder som syntese (model for rationalisering af historien) og i praksis det, hvorom den empiriske historieforskning er rettet.

Udvidelsen af begreberne om det historiske i forhold til den foregående traditions forståelse af dem står stadig på. Indenfor annaleskolens forskningsorientering sker der en stadig og kraftig udvikling af struktur-model begrebets historiske univers og af hele det historievidenskabelige erkendelsesfelt. Faire de l'histoire er en samling af artikler ordnet efter »nye problemer«, hvor spørgsmålene om muligheden for overhovedet at analysere, beskrive og anvende den historiske proces diskuteres – »nye indfaldsvinkler«, hvor tværvidenskabelige discipliner inddrages i forsøget på at udforske og beskrive kulturmiljøet i dets totalitet (demografi, klimaets historie, mentalitet) og »nye emner«, hvor f. eks. sygdommens socialhistorie, kokekunsten og bogen som massefænomen er nogle af emnerne i det »grænseland«, som annaleskolens 2. generation afviger imod i forsøgene på at historisere traditionens modelparadigme. Værket demonstrerer således de bestræbelser, der er blevet gjort *indenfor* annaleskolens »paradigme« af denne skoles 2. generation og de kræfter, der er blevet knyttet til La sixième section de l'École Pratique des hautes Études. Birgitta Odén har valgt fire artikler fra 1. bind af Faire de l'histoire (nye problemer):

Michel de Certeau: Den historiske tankeoperation, der af forfatteren anskues som en kombination af vidensproducentens sociale placering og videnskabelige praktikker og hvor den faglige historie sættes i lyset af disse forholds udvikling og indre struktur. For en historiografisk tilgang til faghistorien, der ikke vil nøjes med den traditionelle faginterne evolutionshistorie, er Certeaus arbejde en sjældent inspirationskilde.¹) – François Furet: Kvantitet og historie, der omhandler problemer i historieforskningen ved overgangen fra »hændelse« til »serie«. Den tekniske bearbejdning af kildemateriale under annaleskolens struktur-model paradigme tvinger historikeren fra et implicit til et eksplicit videnskabelig-metodisk stadium med de dertil følgende overvejelser over forudsætninger og grænser for videnskaben. – Georges Duby: Socialhistorie og samfundsideologier, der tager de mentale forholds betydning i den historiske proces under overvejelse, definerer ideologibegrebet,

¹ Et udvalg af Michel de Certeaus arbejder findes på dansk: »Spør af historien«. Kbh. u.å.

ideologierne funktion og kilderne til de ideologiske systemers rekonstruktion. Pierre Vilar: Marxistisk historie, en videnskab under opbygning, hvor forfatteren »forsøger en dialog med Althusser« om centrale problemer i en marxistisk historievitenskabelig.

Pierre Chaunu: Økonomien, der redegør for den økonomiske historie under annalesparadigmet (pris- og konjunkturhistorien, New Economic History og den »serielle historie«). – Andre Burguière: Demografien, der beretter om denne gren af historievitenskabelig og dens udvikling. Artikler demonstrerer de overordentlige frugtbare videnskabelige resultater, der er opnået indenfor befolkningshistorien. Disse to artikler er udvalgt fra bd. 2 af *Faire de l'histoire* (nye indfaldsvinkler). Fra det 3. bind (nye emner):

Emmanuel Le Roy Ladurie: Klimaet, der redegør for kilderne og dateringsbestemmelserne og for klimaets globale og lokale historie. – Jacques Le Goff: Mentaliteterne, en tvetydig historie, hvor samfundenes stabile niveauer og den kollektive socialpsykologi sammenknyttes og kildeproblematikken diskuteres. – Jacques Revel & Jean-Pierre Peter: Kroppen, hvor mulighederne for en positiv sygdommens socialhistorie diskuteres.

Skolen har bevaret interessen for bondesamfundene, for de stabile sociale strukturer i samfundene og de langsomme forandringsforløb. Men bestræbelserne for at historisere stadig nye områder indenfor struktur-model begrebet er forbundet med erkendelsesmæssige, teoretiske og praktiske problemer. En række af disse problemer tages op til overvejelse i artiklerne, men der står stadig flere tilbage. Problemet om strukturmodellens tilpasning til de moderne (industri)samfund og dermed problemet om omfanget af det historiske univers, der kan indordnes, systematiseres og rationaliseres under »paradigmet«. Ligeledes er dynamikproblematikken og integrationen af strukturdynamiske begreber i paradigmet et spændingsfelt. Denne problematik er integreret i relationen mellem det fortidige og det fremtidige, som historikeren gennemrejser i sit praktiske arbejde, og det omfatter hele den erkendelsesmæssige situation historikeren befinder sig i. Imidlertid er 2. generationens arbejde præget af det gunstige miljø, der er etableret for historievitenskabelige studier i Frankrig. Det tværvitenskabelige arbejde er institutionaliseret, tekniske og personelle ressourcer er til rådighed. Forskningen er planlagt og samordnet. På mange måder kunne de faglige miljøer i Skandinavien hente inspiration fra denne franske tradition.

Birgitta Odéns udvalg er præget af interesse for diskussionen om historievitenskabelig teori og praksis. Ca. halvdelen af bogen er blevet reserveret til artikler under rubrikken »nye problemer«. Sandsynligvis er det netop også den historievitenskabelige debat, der perspektiverer forskningstraditionerne i Skandinavien skarpest og som har bedst mulighed for at inspirere de faglige miljøer på vore breddegrader. I en indledende artikel giver Odén et overblik over annaleskolens (videnskabsinterne) opkomst og udvikling, skolens og traditionens gennemslag i svensk historisk forskning og der redegøres for værket »Faire de l'histoire«. Desuden er der knyttet bibliografiske kommentarer og oplysninger om forfatterne til udvalget.

Jørgen Elsåe Jensen

Emmanuel Le Roy Ladurie: The Mind and Method of the Historian. Brighton, The Harvester Press, 1981.

Le Roy Ladurie efterfulgte i 1973 Fernand Braudel ved Collège de France og overtog dermed hovedansvaret i det forunderlige franske historikersamfund, der gennem de sidste menneskealder så overlegent har formået at forene stadig fornyelse med et tra-